

Pardubický kraj

Katastrální výměra: 4 519 ha

Počet obyvatel: 570 964

Adresa URL: www.pardubickykraj.cz

Pardubický kraj

Pardubický kraj leží na severovýchodě Čech. V tomto kraji nalezneme množství starobylých měst a vesniček, významných památek i přírodních krás, od podhůří Orlických hor a masivu Králického Sněžníku přes Svitavsko, úrodné Polabí až po Železné hory, Žďárské vrchy a Českomoravskou vrchovinu.

Podobně jako na celém území České republiky, i na východě Čech vznikala města většinou na březích nebo soutocích řek, kudy také vedly staré obchodní cesty. Dodnes jsou tato sídla průmyslovými i kulturními středisky okolního kraje. V Pardubickém kraji se stalo centrem město Pardubice. Z dalších větších měst jmenujme královské věnné město Chrudim, starobylou Litomyšl, Českou Třebovou, Svitavy či Ústí nad Orlicí.

Pardubický kraj se rozprostírá převážně na východě Čech, na katastrálních územích Velká Morava, Červená Voda, Šanov, Moravský Karlov, Bílá Voda, Mlýnice, Mlýnický Dvůr, Cotkytle, Strážná, Tatenice, Krasíkov, Lubník a okolím Svitav a Moravské Třebové zasahuje i na historické území Moravy. Na východě sousedí s Olomouckým krajem, na jihovýchodě s Jihomoravským krajem, na jihozápadě s krajem Vysočina, na západě se Středočeským krajem, na severozápadě s Královéhradeckým krajem a na severu s polským Dolnoslezským vojvodstvím.

Nejvýznamnější z řek, které protékají Pardubickým krajem, je Labe, podél jehož toku se rozprostírá Polabská nížina. Ta tvoří součást České tabule. Větší část území odvodňuje Labe, nejdelší zdejší řekou je levobřežní labský přítok Chrudimka. Část lokality na Svitavsku odvodňuje Svitava, přítok řeky Moravy. Územím prochází hlavní evropské rozvodí mezi Severním a Černým mořem.

Když se v písemných pramenech objevily první zmínky o nejstarších osadách na území současného Pardubického kraje, mělo za sebou již několik tisíc let osídlení. Archeologické výzkumy dokládají existenci opevněných sídlišť přibližně již před 6-7 000 lety. Prvním národem, jenž se zde usadil a jehož jméno se nám dochovalo, byli Keltové, od 5. století př. n. l. do přelomu letopočtu. Po delší pauze v osídlení přišli v 7. až 8. století Slované.

Dávni předkové v kraji zanechali množství cenných stop v podobě pozůstatků keltských oppid i středověkých opevnění, majestátních hradů, honosných šlechtických sídel, malebných lidových chalup a statků, vznosných kostelů, měšťanských domů, drobných sakrálních památek či statných letitých stromů.

Mezi významné architektonické památky kraje patří středověké hrady, které od 13. století vyrůstaly na příhodných strategických místech území. Dominantu Železných hor tvoří zřícenina hradu Lichnice, jež se nachází na skalnatém návrší v nadmořské výšce 480 m nad mořem nad městem Třešňov, vzdušnou čarou 15 km jihozápadně od města Chrudim. Jako turistická vyhlídka je vyhledávána zřícenina hradu Oheb, jižní části kraje vévodí hrad Rychmburk. Za návštěvu stojí i zříceniny středověkých feudálních sídel roztroušené v podhůří Železných a Orlických hor.

Například na Pardubicku tvrz Svojsice, na Ústeckoorlicku Lanšperk, Brandýs nad Orlicí a Žampach či na Chrudimsku hrádky Žumberk a Rabštejn.

Významné historické stavební památky v severní části Pardubického kraje souvisejí se starým moravským rodem pánů z Pernštejna. Mezi stavby Pernštejnů patří i dva mohutné hrady, Litice nad Orlicí ze 13. století a Kunětická hora z 2. poloviny 14. století, které tvoří charakteristickou dominantu východočeského Polabí.

Dějiny naší země jsou úzce spjaty s dějinami křesťanství. K nejvýznamnějším církevním památkám v Pardubickém kraji patří renesanční farní chrám sv. Bartoloměje v Pardubicích, úchvatný barokní klášter v Králíkách, poutní kostel Panny Marie na Chlumku nedaleko Luže, původně románský kostel sv. Jakuba Většího v Přelouči, kostel sv. Bartoloměje ve vesnici Kočí a řada dalších.

Již od středověku zde žila početná diaspora židovského obyvatelstva, jejíž historii připomínají například židovské náhrobky ze 17. století. K nejlépe dochovaným židovským památkám patří synagoga v Jevíčku, rozsáhlý židovský hřbitov a synagoga v Heřmanově Městci nebo lesní hřbitov v Luži.

Řadu měst a obcí kráší honosná šlechtická sídla. Milovníci památek a architektury jistě ocení zámecký areál v Moravské Třebové, zámek v Pardubicích s dochovaným unikátním opevňovacím systémem či rokokový skvost Nové Hrady. Na seznamu světového dědictví UNESCO je od roku 1999 zapsán zámek Litomyšl, jeden z největších renesančních zámků v České republice. Počátky zámeckého areálu sahají až do středověku, avšak současné podoby nabyl až v průběhu 16. století. V historickém komplexu se každoročně koná operní festival Smetanova Litomyšl, který patří k nejvýznamnějším v Evropě.

V prostorách zámku Slatiňany bylo v letech 1950 až 1952 zřízeno hippologické muzeum, které dokumentuje vývoj koně od jeho vzniku po současnost. Svým rozsahem a komplexností sbírek se stalo nejrozsáhlejším v Evropě. V přilehlém hřebčíně se nachází unikátní chov koně Převalského, v minulosti v přírodě vyhynulého. Zámek Slatiňany byl roku 2001 rozhodnutím vlády České republiky prohlášen národní kulturní památkou.

K důležitým kulturním památkám Pardubického kraje se řadí taktéž Národní hřebčín Kladruby nad Labem, nejstarší velký hřebčín na světě. Koně Národního hřebčína v Kladrubech nad Labem jsou v současné době chováni na dvou místech. Bělouši v samotných Kladrubech a vraníci ve Slatiňanech. Od roku 2001 je kmenové stádo bílých starokladrubských koní vyhlášeno národní kulturní památkou. Současný Pardubický kraj neoplývá jen významnými architektonickými památkami, ale zrcadlí se v něm pestrá tvářnost české krajiny. Patří mezi nejrozvinutější části České republiky a přesto si dokázal uchovat svoji přírodní krásu a bohatství. Je to kraj vrcholového sportu, bohaté kultury a kvalitního vzdělání. Má atraktivní logistickou polohu, leží v centrální části Čech, 100 km od hlavního města Prahy. Je protkán všemi hlavními dopravními komunikacemi, tedy evropským železničním koridorem, dálniční sítí České republiky a má také mezinárodní letiště.

V kraji se koncentruje průmysl, ale i komerční a veřejné služby. Průmyslová výroba má pestrou strukturu. Nejsilnější je všeobecné strojírenství, dále pak průmysl textilní, oděvní, kožedělný a nejvyšší podíl na celostátní produkci má průmysl chemický. V poslední době kraj zaznamenává významný zájem zahraničních investorů, kteří využívají nabídek připravených průmyslových zón. Ve městech v oblasti Polabí je rozvinutý potravinářský průmysl. Doma i v zahraničí se Pardubice proslavily výrobou vynikajícího perníku.

Obce i města Pardubického kraje žijí bohatým kulturním životem. Hlavní kulturní centrum tvoří město Pardubice, ale významná jsou i ostatní větší sídla. V téměř každém městě nalezneme muzeum nebo galerii, všechny svým způsobem jedinečné. Například Východočeské muzeum v Pardubicích nabízí ke zhlédnutí mimo jiné nádhernou expozici skla, celoevropský význam má chrudimské Muzeum loutkářských kultur a českou historii ojedinělým způsobem představuje rozsáhlé Muzeum řemesel v Letohradě. Také mnohé historické areály o víkendech ožívají atraktivními kulturními programy. Zajímavou tematikou se zabývá Muzeum československého opevnění, které se nachází přímo v jedné z jeho pevností, v tvrzi zvané Bouda.

V historických městech Pardubice, Chrudim, Litomyšl nebo Polička se již tradičně pořádají koncerty vážné i moderní hudby, divadelní a šermířská vystoupení, rytířské slavnosti, ukázky scénického a historického šermu a oblíbené jarmarky s tradičním zbožím, hudbou i kejklíři.

K zimním venkovským obyčejům patří masopustní obchůzka, která se však málokde dochovala v původní podobě. Tradiční podobu si udržela na Hlinecku v obcích Hamry, Studnice a Vortová. Již delší dobu je organizátory zpracováván projekt pro zapsání masopustní obchůzky na Hlinecku do seznamu UNESCO. Podle odhadu se tato lokální kultura udržuje již 200 až 250 let. Masopust ve zdejších obcích představuje velké pouliční divadlo, kterého se zúčastňují nejen aktéři v maskách, ale také vesničané a přihlížející diváci. Na masopustních figurách bývají nejobdivovanější jejich kroje a masky, které se za dlouhá léta prakticky nezměnily. Jedny z nejkrásnějších je možno spatřit každoročně při masopustní obchůzce ve Studnicích.

K pečlivému uchovávání lidových tradic dochází také ve skanzenu na Veselém Kopci, který se rozkládá 7 km od Hlinska. Při návštěvě areálu lidové architektury si návštěvník vybaví obrázky Josefa Lady plné klidu, rovnováhy, uspořádanosti a harmonie. Areál návštěvníkům neposkytuje pouze prohlídku unikátních památek lidové architektury, ale pořádá také různé zajímavé akce. K nejoblíbenějším patří vánoční jarmark či velikonoční pomlázka.

Krajina východních Čech nabízí nepřehledné množství přírodních krás. Cenné a civilizací méně dotčené ekosystémy živočichů a rostlin v mnoha místech vedly k jejich zvýšené ochraně a následnému prohlášení za chráněné krajinné oblasti či přírodní rezervace. V těchto chráněných částech se vyskytují původní lesní porosty, vzácné druhy vodního ptactva, arboreta se vzácnými dřevinami, teplomilné rostliny a vzácní měkkýši.

Pro krajinu a přírodu Pardubicka je typická rozmanitost a kontrasty. Reliéf se zvedá z úrodné nížiny Polabí až k Orlickým horám a Králickému Sněžníku, který bývá nazýván střecha Evropy, protože se tu nachází hlavní evropské rozvodí. K nejkrásnějším přírodním lokalitám kraje patří Touloucovy a Městské Maštale, spleť systémů skalních rozsedlin a jeskyní, přírodní rezervace Zemská brána ležící na hranicích s Polskem, malebná krajina rybníků a rákosí v okolí lázeňského městečka Lázně Bohdaneč a další.

Region nabízí hustou a kvalitně značenou síť turistických tras. Ty jsou napojeny na naučné stezky seznamující návštěvníky s nejzajímavějšími místy dané oblasti a rozšiřující jejich povědomí a znalosti o prostředí lokality. Můžeme se na nich dozvědět i něco o místních zvířatech a rostlinách, geologii, historii, lidových zvycích či lidských činnostech a podobně. Krásy východních Čech si lze vychutnat také z vyšších míst prostřednictvím rozhleden a městských věží. Získáme tak pohled na překrásnou a členitou krajinu od rovin až po hornatiny nebo na historická jádra měst.

Mezi přírodními zajímavostmi určitě patří chráněná krajinná oblast Železné hory, chráněná krajinná

oblast Žďárské vrchy, chráněná krajinná oblast Orlické hory, oblast Polabí či masiv Králického Sněžníku, třetí nejvyšší hory České republiky. Málokterý horský vrchol u nás obklopuje tak divoká, lidskou rukou téměř nedotčená příroda jako právě Králický Sněžník. Nalézá se na hranici s Polskem a zároveň na historické hranici Čech, Moravy a Kladska. Tato 1 423 m vysoká hora dostala název podle sněhu, který většinou pokrývá její vrchol v průměru 8 měsíců v roce. Na jejím svahu pramení v nadmořské výšce 1 380 m největší moravská řeka Morava, dlouhá více než 350 km. Polabí proslulo již v 15. století jako krajina rybníků. Jejich stavitelé využívali mimořádně vhodných terénních podmínek rovinaté oblasti bohaté na vodní toky. Přívod vody do rybníků bylo třeba regulovat, a tak krajinu protkala síť umělých vodních kanálů. Největší z nich, Opatovický kanál ze 16. století, představuje technickou památku. Toto území podél řeky Labe tvoří díky velmi úrodné půdě a příznivému podnebí významnou zemědělskou oblast České republiky. Návštěvníkům Pardubického kraje se nabízejí také mnohé možnosti sportovního vyžití, a to v zimě i v létě. Na své si tu přijde každý, kdo se chce odreagovat, aktivně si odpočinout nebo třeba zažít něco neopakovatelného.

Pro své výhodné klimatické podmínky a dostatek sněhu v zimní sezoně patří k vyhledávaným regionálním lyžařským střediskům obec Čenkovice. Lyžařské středisko skýtá ideální podmínky pro lyžování od prosince až do března, neboť sjezdové tratě jsou pravidelně upravovány a technicky dosněžovány. Ve středisku funguje večerní lyžování a nechybí zde ani snowboardový areál. Krásná příroda nabízí nádherné a upravované běžecké stopy.

Aktivní turistika je pomyslnou značkou určitého standardu služeb, připravenosti, nevšednosti a pestrosti aktivit, při níž lze zažít spoustu zábavy a intenzivních zážitků najednou. Patří sem například pěší turistika, cykloturistika, vodáctví a moderní adrenalinové sporty jako horolezectví, paragliding nebo jízda na terénních koloběžkách.

V Pardubickém kraji si lze v celé řadě areálů vyjet na koni, zastřílet z luku, zajezdit na kolečkových bruslích či vyzkoušet svou zdatnost při chůzi po laně nebo na chůdách. Množství sportovních komplexů nabízí využití nejrůznějších sportů, aktivit i služeb v oblasti netradiční dovolené. Tyto služby určitě ocení jak rodiny s dětmi, tak party mladých lidí či různé firemní kolektivy.

OKRESY

Okresní úřady na území České republiky ukončily svoji činnost 31. prosince 2002, takže od 1. ledna 2003 představují okresy pouze územní obvody policie, soudů a některých jiných státních institucí.

V Pardubickém kraji jsou tyto okresy:

Chrudim

Pardubice

Svitavy

Ústí nad Orlicí

SPRÁVNÍ OBVODY

Obce s rozšířenou působností představují nový typ obcí vykonávajících státní správu v přenesené působnosti. Jsou obcemi s nejširším rozsahem výkonu státní správy v přenesené působnosti. V jimi spravovaném území se nacházejí i obce s pověřeným obecním úřadem.

V Pardubickém kraji jsou tyto správní obvody obcí s rozšířenou působností:

Česká Třebová
Hlinsko
Holice
Chrudim
Králíky
Lanškroun
Litomyšl
Moravská Třebová
Pardubice
Polička
Přelouč
Svitavy
Ústí nad Orlicí
Vysoké Mýto
Žamberk

